

Choć recenzowana praca budziła niekiedy kontrowersje, na co zwracałem uwagę z obowiązku recenzenta, to jednak stanowi cenne uzupełnienie dotychczasowej literatury poruszającej problematykę bilansu płatniczego. Na szczególne podkreślenie zasługuje wykorzystanie w tego rodzaju pracy analizy ekonometrycznej.

Jacek Wallusch

R. Borowiecki, A. Jaki, J. Kaczmarek, *Metody i procedury wyceny przedsiębiorstw i ich majątku*, Biblioteka Menedżera, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 1998, ss. 302.

Rozpoczęty z początkiem lat dziewięćdziesiątych proces tworzenia gospodarki rynkowej w naszym kraju spowodował zmiany w wielu dziedzinach życia gospodarczego. Zmiany te w szczególności sposób objęły przedsiębiorstwa. W nowych warunkach całkowitej zmianie uległy zasady ich funkcjonowania. W istotny sposób zwiększyła się również liczba przedsiębiorstw. Bez przesady można stwierdzić, że gospodarka rynkowa stała się światem przedsiębiorstw. Ale nie chodzi o samą liczbę przedsiębiorstw w gospodarce rynkowej. Podstawowym zadaniem gospodarki rynkowej jest wprawdzie posiadanie dużej liczby przedsiębiorstw, ale przedsiębiorstw efektywnych, bo tylko efektywne przedsiębiorstwa mogą być podstawą efektywności całej gospodarki.

Duża liczba przedsiębiorstw w gospodarce rynkowej sprawia, że przedsiębiorstwa, podobnie jak inne dobra, stały się przedmiotem częstego kupna-sprzedaży. Pojawiła się więc naturalna potrzeba ich wyceny, której zadaniem jest ułatwienie określenia właściwej ceny przedsiębiorstwa. Trafne określenie ceny przedsiębiorstwa nie jest bowiem zadaniem łatwym, zwłaszcza w sytuacji braku dostatecznie wykształconego rynku kapitałowego. Ponadto, należy podkreślić, że przedsiębiorstwa są pod wieloma względami bardzo zróżnicowane, przez co jest utrudniona ich porównywalność, a stosunkowo na ogół rzadkość transakcji sprzedaży tego samego przedsiębiorstwa sprawia, że zarówno w krajach o rozwiniętej gospodarce rynkowej, jak i w Polsce, wykształcili się i są szeroko wykorzystywane różnorodne metody wyceny przedsiębiorstw. Takim właśnie методом oraz procedurom wyceny przedsiębiorstw i ich majątku jest poświęcona recenzowana praca.

Praca została napisana przez znany i niezwykle kompetentny zespół autorów, którzy teoretycznymi aspektami wyceny przedsiębiorstw zajmują się już wiele lat. Problematyce tej poświęcili liczne i wartościowe prace indywidualne i zespołowe. Dokonali też, na zlecenie praktyki, wyceny wielu różnych przedsiębiorstw. Należy podkreślić, iż szkoła krakowska stworzona i prowadzona przez prof. dr. hab. R. Borowieckiego stanowi najsilniejszy krajowy ośrodek naukowy w zakresie wyceny przedsiębiorstw.

Recenzowana praca nie stanowi ostatecznego podsumowania dorobku naukowego i doświadczeń praktycznych autorów. Jak stwierdzają we wstępie autorzy, recenzowana praca ma charakter komplementarny w stosunku do wcześniejszych opracowań. Głównym zadaniem pracy jest przede wszystkim ukazanie trudnych, ważnych i aktualnych problemów teoretyczno-metodycznych i praktycznych wyceny przedsiębiorstw w budującej się gospodarce rynkowej naszego kraju.

Cel jaki postawili sobie autorzy recenzowanej książki sprowadza się do objaśnienia teoretycznych kwestii wyceny przedsiębiorstw oraz zaprezentowania złożonego instrumentarium metodycznego, pozwalającego na dokonanie wyceny w sposób pośredni, zastępujący właściwości rynku kapitałowego. Działanie tego instrumentarium autorzy postanowili zaprezentować na konkretnych przykładach wyceny różnych przedsiębiorstw i ich składników majątkowych.

Cel pracy zdefiniował jej charakter. Praca składa się z dwóch odrębnych części. Część pierwsza ma charakter teoretyczno-metodyczny. W części tej autorzy w sposób przystępny, interesujący i usystematyzowany przedstawili współczesną wiedzę na temat istoty, metod i uwarunkowań wyceny przedsiębiorstw. W prezentacjach dorobku naukowego krajowego i zagranicznego można dostrzec twórczy i ważny wkład autorów recenzowanej książki w dziedzinie wycen przedsiębiorstw. Natomiast część druga – praktyczna, prezentuje liczne przykłady poświęcone wycenie konkretnych przedsiębiorstw lub wycenie wybranych składników ich mienia. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż w wielu opisanych przypadkach wyceny brali udział autorzy recenzowanej książki.

Przystępując do szczegółowej charakterystyki recenzowanego dzieła należy na wstępie stwierdzić, że jego struktura jest logiczna i właściwa. Część teoretyczno-metodyczna zajmuje około czterdziestu procent tekstu, natomiast pozostałą część zajmuje opis przypadków wyceny konkretnych przedsiębiorstw zawarty w części praktycznej pracy.

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym *Podstawy wyceny przedsiębiorstwa i jego mienia*, autorzy w sposób interesujący i merytorycznie poprawny objaśniają na tle szerokich rozważań literaturowych podstawowy obiekt wyceny, jakim jest przedsiębiorstwo. Zwracają szczególną uwagę na cechę podmiotowości przedsiębiorstwa i związaną z nią cechę własności przedsiębiorstwa w gospodarce rynkowej. Te cechy sprawiają, jak słusznie podkreślają autorzy, że "przedsiębiorstwo może stać się pełnoprawnym przedmiotem obrotu rynkowego oraz dobrem użytecznym" (s. 23). W dalszej części tego rozdziału autorzy opisują formy przejawiania się wartości przedsiębiorstwa i sposoby zarządzania tą wartością, aby w końcowej części tego obszernego rozdziału dojść do przedstawienia metod wyceny przedsiębiorstw i ich systematyki. Autorzy wyróżniają trzy podejścia do wyceny przedsiębiorstw, a mianowicie podejście majątkowe, dochodowe i majątkowo-dochodowe. Ten punkt widzenia autorów stanowi podstawowe kryterium systematyzacji metod wyceny przedsiębiorstw. Autorzy prezentując różne kryteria klasyfikacyjne podkreślają, że każde z nich powinno odzwierciedlać elementy tworzące wartość przedsiębiorstwa. Opowiadają się więc za najczęściej stosowanym podziałem metod wyceny przedsiębiorstw na metody majątkowe, dochodowe i metody mieszane. W zakończeniu rozdziału autorzy proponują również własne kryteria klasyfikacji metod wyceny przedsiębiorstw.

Rozdział drugi, zatytułowany *Uwarunkowania i elementy składowe procesu wyceny przedsiębiorstwa* porusza wiele kwestii praktycznych związanych z wyceną przedsiębiorstwa. W ten sposób tworzy rodzaj pomostu łączącego poszczególne części recenzowanego dzieła. W pierwszej części rozdziału drugiego autorzy przedstawiają przesłanki, zadania i funkcje wyceny przedsiębiorstwa. Wskazują na rolę odpowiednio dobranych i uporządkowanych materiałów źródłowych, opisujących obiekt wyceny. Szczegółowo zostały przedstawione formalno-prawne uregulowania wyceny przedsiębiorstwa. Należy w pełni zgodzić się ze stwierdzeniem autorów, iż wobec złożoności wyceny przedsiębiorstwa ustawodawca nie narzucił sztywnych procedur w tej dziedzinie, pozostawiając odpowiedni zakres indywidualnego podejścia w doborze metod wyceny i w sposobie przeprowadzenia samej wyceny. Autorzy kończą rozważania rozdziału drugiego przedstawieniem praktycznych wskazówek organizacyjnych, przydatnych w procedurze wyceny przedsiębiorstwa.

Przedstawione w pierwszej części pracy teoretyczno-metodyczne aspekty wyceny przedsiębiorstw znajdują praktyczne rozwinięcie w drugiej części recenzowanego dzieła, zawierającą analizę konkretnych przypadków wycen całych przedsiębiorstw, zorganizowanych ich części lub poszczególnych składników mienia. W opisie konkretnych przypadków zostały pominięte rzeczy nieistotne lub te, które pozwalałyby na identyfikację wycenionego obiektu. Zaprezentowana natomiast została w pełni metoda wyceny, cała jej procedura i wyniki wyceny.

Prezentacja poszczególnych przypadków wyceny została usystematyzowana w pięciu głównych grupach zagadnień, ujętych w kolejnych rozdziałach książki. Pierwsza grupa zagadnień (rozdział trzeci), obejmuje przypadki wycen nieruchomości lub składników majątku trwałego. Zaprezentowano osiem przykładów wycen, na które składają się zarówno wyceny pojedynczych obiektów (grunt, lokal mieszkalny, nieruchomość zabudowana, lokal użytkowy w budynku, nieruchomość leśna), jak również wycena kompleksu obiektów budowlanych. W każdym z prezentowanych przypadków wyceny przedstawiono wyraźnie cele wyceny, podstawy prawne i merytoryczne wyceny, opisano metody wyceny i zaprezentowano jej rezultaty.

Drugi zbiór przypadków, opisany w rozdziale czwartym, obejmuje wyceny ruchomego majątku trwałego, takiego jak maszyny, pojazdy samochodowe, urządzenia techniczne i linie produkcyjne. Obiektem wyceny są zarówno pojedyncze egzemplarze, jak również ich zespoły czy kompleksy. Procedura wyceny została dostosowana do tego typu obiektów.

W piątym rozdziale pracy zaprezentowano wycenę tzw. goodwill przedsiębiorstwa jako całości, wraz z całym jego majątkiem, znakiem firmowym, pozycją na rynku, powiązaniem z otoczeniem oraz innymi elementami składającymi się na wartości niematerialne funkcjonującego przedsiębiorstwa. Zarówno przedmiot wyceny, jak i przedstawiona procedura jest niezwykle interesująca i może stanowić cenną wskazówkę dla wyceny goodwill w innych przypadkach.

Kolejny, szósty rozdział pracy, poświęcono prezentacji wyceny zorganizowanej części mienia przedsiębiorstwa poddanego restrukturyzacji. W tym wypadku chodziło głównie o wskazanie pro-

centowych udziałów poszczególnych współników w kapitale tworzonej spółki. Cel wyceny zdeterminował odpowiednią jej procedurę.

W rozdziale siódmym zaprezentowano przykład kompleksowej wyceny przedsiębiorstwa.

Poza prezentacją szczegółowych przypadków wycen opisanych wyżej, zamieszczono także w części drugiej recenzowanej pracy materiał będący teoretycznym uogólnieniem, czy też analizą grupową dokonanych wycen nieruchomości i przedsiębiorstw. Analizą objęto cztery wyceny nieruchomości zabudowanych, dokonanych przy zastosowaniu różnych metod wyceny. Materiał ten ujęto w ósmym rozdziale pracy. Natomiast w ostatnim, dziewiątym rozdziale przedstawiono analizę wycen dwudziestu pięciu przedsiębiorstw, które to wyceny zostały przeprowadzone w związku z realizowanym procesem zmian własnościowych. Główny nacisk położono na wyjaśnienie zróżnicowania wyników wyceny przy zastosowaniu różnych metod.

Oceniając całość recenzowanego dzieła uznaję je za interesujące, istotne pod względem naukowym i ważne w naszej literaturze na ten temat. Książka zamyka pewien okres wymiany poglądów w tej dziedzinie oraz poddaje pod rozważę zasób określonych doświadczeń. Sądę, iż dobrze się stało, iż autorzy zaprezentowali dwa istotne nurty, a mianowicie teoretyczny i praktyczny.

Na tle obszernej zawartości pracy nasuwają się recenzentowi dwie, drobne propozycje usprawnienia dzieła. Pierwsza dotyczy wyodrębnienia części trzeciej, obejmującej rozdział ósmy i dziewiąty. Są to rozdziały analityczne i bardziej uogólniające, a nie prezentujące konkretne procedury wyceny. Dlatego nadawałyby się lepiej do ujęcia w odrębną część pracy. Druga uwaga dotyczy mało precyzyjnego rozgraniczenia relacji pomiędzy terminem "wycena przedsiębiorstwa" i wycena "wartości przedsiębiorstwa". Problem ten występuje w dwóch pierwszych rozdziałach pracy, w których autorzy posługują się tymi terminami. Uwagi te w niczym nie umniejszają wysokich walorów naukowych i metodycznych recenzowanego dzieła.

Książka z pewnością znajduje liczne grono czytelników. Jest ona adresowana do przedsiębiorców, menedżerów, do specjalistów i ekspertów ośrodków doradczych oraz do firm konsultingowych, jak również do rzeczoznawców majątkowych, którzy pragną pogłębić swoje umiejętności zawodowe. Recenzowana książka, ze względu na obszerny zasób zawartej w niej aktualnej wiedzy, sposób jej prezentacji, bogatą literaturę krajową i zagraniczną oraz ze względu na przedstawienie wielu konkretnych przypadków wyceny przedsiębiorstw i ich mienia może być z pożytkiem wykorzystywana w procesie kształcenia studentów różnych kierunków studiów, którym wiedza z zakresu wyceny przedsiębiorstw nie może być obojętna.

Wiktor Gabrusewicz

Polacy, Ślązacy, Niemcy. Studia nad stosunkami społeczno-kulturowymi na Śląsku Opolskim, pod red. Krzysztofa Fryszackiego, TAIWPN Universitas, Kraków 1998, ss. 285.

Problematyka, której poświęcona jest praca zbiorowa *Polacy, Ślązacy, Niemcy. Studia nad stosunkami społeczno-kulturowymi na Śląsku Opolskim*, budzi żywe zainteresowanie. Regiony, kwestia regionalna, regionalizacja stały się przedmiotem współczesnych dyskusji naukowych i politycznych w związku z procesami charakterystycznymi dla współczesnej Europy, globalizacji i integracji w strukturach ponadnarodowych – z jednej strony oraz regionalizacji i powrotu do autonomii regionalnej w ramach dawnych silnie scentralizowanych państw – z drugiej. Rodzą się pytania, dotyczące roli, jaką regiony mogą odegrać w procesach integracji europejskiej oraz obawy, co do przyszłości państw narodowych, w sytuacji rosnącej podmiotowości układów regionalnych, wiążącej się, zdaniem niektórych socjologów i politologów, z destrukcją państw. Wśród różnych rodzajów regionów specyficzną kategorię stanowią te, które występując na pograniczach społeczno-kulturowych stają się obszarem konfrontacji różnych ideologii narodowych. Jak zaznacza Krzysztof Fryszacki w rozdziale wstępnym pt. "Zjawiska i problemy narodowo-etniczne w wymiarze regionalnym: przypadek Śląska": "Śląsk stanowi w tej mierze specjalne wyzwanie badawcze i praktyczne. Jako ten, który należał kolejno do różnych organizmów państwowych, przyjmował przybyszów, odznacza się trwałymi cechami wielokulturowości pogranicza, jest obszarem, który rodzi zapewne więcej pytań niż jakikolwiek inny".